

17 ΝΟΕΜΒΡΗ, ΤΩΡΑ

ΚΕΙΜΕΝΑ ΚΑΙ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

Ε' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ 2010-2011

ΜΑΖΑΡΗΣ ΜΑΡΙΟΣ

ΣΚΗΝΗ ΠΡΟΛΟΓΟΥ

ΑΦΗΓΗΤΗΣ : Μια φορά κι έναν καιρό σε μια όμορφη χώρα ζούσε ήσυχα ένας λαός. Κάθε πρωί οι ελεύθεροι κάτοικοι αυτής της χώρας ξυπνούσαν και χαμογελαστοί πήγαιναν στη δουλειά τους. Η ζωή τους κυλούσε ειρηνικά, γεμάτη όνειρα για ένα καλύτερο αύριο για αυτούς και τα παιδιά τους.

Ένα ανοιξιάτικο πρωινό οι ελεύθεροι άνθρωποι αυτής της χώρας ξύπνησαν από κάτι περίεργους θορύβους. Κοίταξαν έξω απ' τα παράθυρά τους κι είδαν τανκς.

Άνοιξαν τα ραδιόφωνα κι άκουσαν στρατιωτικά εμβατήρια. Μια φωνή ακούστηκε στο ράδιο. (ηχητικό ντοκουμέντο) Μια φωνή που έλεγε πως τη χώρα τους κυβερνούσαν πια οι στρατιωτικοί. Όχι ο πρωθυπουργός που αυτοί είχαν εκλέξει. Κι οι ελεύθεροι άνθρωποι αυτής της χώρας έπαψαν να είναι ελεύθεροι.

Ήταν 21 Απρίλη του 1967.

.....

Εσωτερικό ενός σπιτιού. Γύρω από το τραπέζι κάθονται ο πατέρας και ένα αγόρι. Η μητέρα φέρνει στο τραπέζι τρία πιάτα.

Πατέρας : Πότε θα σταματήσεις επιτέλους να σερβίρεις για τρεις; Πέρασαν τόσα χρόνια.

Μητέρα : Σώπα , δε θέλεις να σε ακούσει... Άσε με να κάνω αυτό που ξέρω όσα χρόνια κι αν περάσουν. Το παιδί είναι πάντα μαζί μας και μας βλέπει.

(Το ζευγάρι ξεκινά να τρώει ενώ το παιδί στέκεται βουβό και τους κοιτάζει. Στο βάθος η αναμμένη συσκευή της τηλεόρασης προβάλλει στιγμιότυπα από τα γεγονότα του Πολυτεχνείου)

.....

ΑΦΗΓΗΤΗΣ : Κύλησαν έτσι σχεδόν 7 χρόνια. Χρόνια δικτατορίας. Η χούντα των στρατιωτικών αποφασίζει για οτιδήποτε δίχως να ρωτά το λαό. Όσοι από τους κατοίκους της χώρας συνεχίζουν να σκέφτονται ελεύθερα, να μιλούν ελεύθερα, φυλακίζονται, βασανίζονται, εξευτελίζονται. Στη χώρα αυτή που κάποτε γεννήθηκε η δημοκρατία δεν υπάρχει χώρος για αυτούς. Οι άνθρωποι ζουν με σκυφτό το κεφάλι. Αυτό δεν αντέχεται. Σιγά σιγά η αγανάκτηση πλημμυρίζει τις καρδιές τους.

Έχει φτάσει πια Νοέμβρης του 1973. Στα πανεπιστήμια της χώρας τα παιδιά, οι φοιτητές συζητούν κι αποφασίζουν να αντιδράσουν. Στο Πολυτεχνείο οι φοιτητές οργανώνονται. Μοιράζουν προκηρύξεις, ενημερώνουν, ξεσηκώνουν το λαό. Οι φωνές τους, που μέχρι εκείνη τη στιγμή ψιθύριζαν από φόβο, τώρα απλώνονται δυνατά, άφοβα σ' όλη την Αθήνα.

Μανάδες, εργάτες, μαθητές, άνθρωποι από κάθε γωνιά της Αθήνας έρχονται να αγωνιστούν μαζί τους.

Όλο το βράδυ οι ετοιμασίες συνεχίζονται.

Είναι 15 Νοέμβρη του 1973. Ο αγώνας άρχισε.

ΣΚΗΝΗ 1^η " Ανήμερα στην Πατησίων σήμερα"

(ακούγονται κόρνες αυτοκινήτων και φωνές διαδηλωτών)

Οδηγός 1 : Τι συμβαίνει πια , θα ξεκολλήσουμε ποτέ από αυτό το φανάρι;

Οδηγός 2 : Κάνε υπομονή, απ'ότι φαίνεται θα μείνουμε ώρες ακόμα εδώ...

Οδηγός 3 : Ώρες; Καλά, σοβαρολογείς; Γιατί παρακαλώ;

Οδηγός 1 : Τι περίμενες; Διαλέξαμε κι εμείς μέρα να διασχίσουμε την Πατησίων... με την πορεία που γίνεται μπροστά μας , δε θα τελειώσει ποτέ αυτό το μαρτύριο... Ξεχάστηκα κι εγώ και πήρα το αυτοκίνητο μαζί...ν'α'τα τώρα , κολλήσαμε στην κίνηση.

Οδηγός 3 : Για την επέτειο του Πολυτεχνείου γίνεται όλος αυτός ο σαματάς; Σιγά ρε παιδιά, στο 2010 φτάσαμε, ακόμα μ'αυτό θα ασχολούμαστε; Πέρασαν κι αυτά, τι μας ζαλίζουν το κεφάλι...

Οδηγός 2 : Μήπως ξέρουν κι αυτοί γιατί διαδηλώνουν; Ευκαιρία ψάχνουν για να χάσουν μαθήματα, να διαλύσουν το κέντρο πάλι... Ο ένας γράφει συνθήματα στους τοίχους, ο άλλους φωνάζει συνθήματα στους δρόμους κι εμείς καθόμαστε και τους κοιτάμε...

Οδηγός 4 : Μην το λες...και τότε έτσι ξεκίνησε. Σπουδαστές μαζευτήκαν εκατοντάδες στην αρχή και μετά χιλιάδες και πλημμύρισαν οι δρόμοι με πλακάτ, με ζητωκραυγές, με σημαίες...σαν τώρα το θυμάμαι .

Οδηγός 1 : Ήσασταν κι εσείς; Εγώ ήμουν... όλοι μου οι φίλοι κατέβηκαν στο κέντρο εκείνες τις μέρες. Ωραία παιδιά, αφήφιστοι, όρθιοι στα προπύλαια. Έτοιμο το χέρι μας να πολεμήσει - πώς μεγαλώνει το μπόι, το βήμα και η παλάμη του ανθρώπου όταν χρειάζεται...

Οδηγός 5 : Ως τότε δεν γνωρίζαμε ο ένας τον άλλον και μες στο σπίτι μας ακόμη.
Ως εκείνη τη μέρα του Νοέβρη,
δεν ξέραμε ποιος κάθεται στο διπλανό διαμέρισμα.
Και ξαφνικά,
συναντηθήκαμε στο ασανσέρ με τον συνταξιούχο του τρίτου,
συναντηθήκαμε στην είσοδο με τη νοικοκυρά του πρώτου,
συναντηθήκαμε στην πόρτα με έναν εργάτη,
με έναν πρώην υπουργό,
συναντηθήκαμε στο δρόμο με τους απέναντι
και κατεβήκαμε την Πατησίων.

Και ξαφνικά χαμογελάσαμε ο ένας στον άλλον,
Και συντονίσαμε τα ραδιόφωνα μας στην ίδια συχνότητα.

Οδηγός 4 : Υπήρχαν λόγοι όμως τότε, είχαμε τη δικτατορία, το βραχνά στο λαιμό μας...
τώρα τι έχουμε; Μια καγκελόπορτα ρημαγμένη, κειμήλιο του αγώνα να έχουμε να
προσκυνάμε... Και μπροστά στην πόρτα , κόσμος να μαζεύεται όλη τη μέρα, να δίνει
ραντεβού· η ιστορία δεν έδινε ραντεβού !

Οδηγός 3 : Και τώρα έχουμε λόγους ...αλλά ποιος ενδιαφέρεται να βγει στους δρόμους
να αγωνιστεί. Και τόσοι που βγαίνουν τι καταφέρνουν ; Εκνευρίζουν όλους τους
υπόλοιπους που θέλουν να πάνε στις δουλειές τους και κάνουν μια τρύπα στο νερό. Τι
συζητάμε λοιπόν... η ιστορία επαναλαμβάνεται , αλλά εμείς δεν το παίρνουμε ποτέ
χαμπάρι.

(ακούγονται ραδιοφωνικά αποσπάσματα από τα γεγονότα του 1973)

Οδηγός 2 : Να τος πάλι. Κάθε χρόνο τα ίδια αποσπάσματα, τα ίδια αγωνιστικά
τραγούδια, η ίδια ηχογραφημένη εκπομπή απ' το σταθμό των φοιτητών εκείνης της νύχτας.
Τόσοι ενδιαφέρονται πια για αυτήν την κασέτα, για το «εδώ πολυτεχνείο» ή το «είμαστε
άοπλοι»...;

Εκφωνητής : Δεν θα ξεχάσετε ποτέ τη φωνή μου
Εδώ Πολυτεχνείο!
Εδώ Πολυτεχνείο!
Σας μιλάει ο σταθμός
των ελεύθερων αγωνιζόμενων φοιτητών
των ελεύθερων αγωνιζόμενων Ελλήνων!

Είχα βραχνιάσει να μιλάω με τις ώρες
μα πιο πολύ ήταν το πάθος που ράγιζε
το πυρωμένο μέταλλο της φωνής μου
γεμίζοντας τους αιθέρες μ' ανατριχίλες και δάκρυα.
Κι ο πλανταγμένος λαός συσπειρωμένος
μισός στους δρόμους και μισός στα σπίτια
ρουφούσε λαίμαργα το τραύλισμα της λευτεριάς
που σπαρταρούσε μέσα στο στήθος μου
κι αγωνιούσε κι έκανε προσευχές να μη σωπάσω.
Γιατί χρόνια και χρόνια σ' αυτό τον τόπο
είναι στη μοίρα του ν' ακούει αυτό το τραύλισμα
που δεν προφταίνει να γίνει φωνή
που δεν προφταίνει να γίνει φθόγγος
και μουσική αναστάσιμη.

Γιατί πάντα κάποιος υπογράφει τη σιωπή μου.

ΣΚΗΝΗ 2^η

ΑΦΗΓΗΤΕΣ : Η χούντα δεν κάθεται με σταυρωμένα τα χεριά. Έχει παντού τους ανθρώπους της. Πράκτορες ανάμεσα στους ξεσηκωμένους πολίτες, αστυνομικούς στις γύρω περιοχές. Δεν είναι δυνατό αυτά τα παλιόπαιδα να δημιουργούν προβλήματα. Θα δουν τι θα πάθουν.

Πλησιάζει το βράδυ. Στους δρόμους η αστυνομικοί εκτελούν διαταγές. Προσπαθούν να διαλύσουν τον κόσμο. Γίνονται συμπλοκές. Οι δρόμοι της Αθήνας γεμίζουν αίματα. Άνθρωποι πληγωμένοι, ματωμένοι, αγανακτισμένοι. Οι φοιτητές σκαρφαλωμένοι στα κάγκελα και στα παράθυρα του Πολυτεχνείου φωνάζουν τα συνθήματά τους.

Για δεξ. Αυτό που ξεκίνησε από κάποια «παλιόπαιδα», από κάποιους φοιτητές που ελεύθερα σκέφτηκαν και ελεύθερα μίλησαν, για δεξ που οδηγεί. Η κατάσταση γίνεται συνεχώς πιο δύσκολη. Η χούντα αποφασίζει να πάρει πιο σκληρά μέτρα.

Έτσι στους δρόμους αυτής της χώρας, που κάποτε ήταν ήσυχη και ελεύθερη, βγαίνουν ξανά τα τανκς.

Ο κόσμος σαστίζει. Βλέπει στα κάγκελα του Πολυτεχνείου τα παιδιά του, τους φοιτητές. Απέναντι από τους φοιτητές βλέπει τα παιδιά του, τους στρατιώτες. Οι στρατιώτες σημαδεύουν τους φοιτητές. Ένα τανκ στέκεται απέναντι από την πόρτα του πολυτεχνείου με αναμμένους τους προβολείς.

«Είμαστε άοπλοι» φωνάζουν οι φοιτητές, «είμαστε αδέρφια» «Μην πλησιάζετε, θα σας διαλύσω» φωνάζει στο πλήθος ο επικεφαλής του τανκ. Ο εκφωνητής του σταθμού μεταδίδει: «...αυτή τη στιγμή πιστεύουμε πως κάθε στρατιώτης, κάθε αξιωματικός που αγαπάει την Ελλάδα δε θα χύσει αίμα αδελφικό... πιστεύουμε ότι οι φαντάροι μας θα αγκαλιαστούν με τους φοιτητές μας... να ψαλεί ο εθνικός ύμνος, όλοι να ψάλουν τον εθνικό ύμνο...» Η ώρα είναι δύο μετά τα μεσάνυχτα.

" Η φωνή των στρατιωτών "

Δημοσιογράφος : Τι θυμάστε από εκείνες τις μέρες, ήσασταν εκεί , έτσι δεν είναι;

Στρατιώτης 1 : Δε θυμάμαι πολλά να σας πω. Ήμουν μπροστά, ήμουν φαντάρος τότε , ένας από αυτούς που ύψωσαν το όπλο τους ενάντια σ'εκείνα τα παιδιά. Και δεν έπαψα στιγμή μέχρι σήμερα να το μετανιώνω.

Στρατιώτης 2 : Εγώ πάλι δεν το μετάνιωσα ποτέ. Θέλω να πω...διαταγές εκτελούσα, τι θα μπορούσα να κάνω αλλιώς; Είδαμε τον κόσμο πίσω απ' τα κάγκελα πιο ελεύθερο από εμάς με τα όπλα. Εμείς μπροστά απ' τα κάγκελα ήμασταν σκλάβοι που φοβούνται, κρατούσαμε όπλα αλλά ο δρόμος δεν μας ανήκε.

Στρατιώτης 1 : Είχαμε όπλα αλλά δεν είχαμε τίποτα. Είχαμε δικτατορία, ξέρετε τι σημαίνει αυτό; Θα μπορούσαν να συλλάβουν κι εμάς τους ίδιους, να μας φυλακίσουν, να μας σκοτώσουν. Μας φόβισαν . Δεν είχαμε πίστη, δεν είχαμε ελπίδα, δεν υπήρχε σωτηρία.

Στρατιώτης 3 : Τους είδα να μαζεύονται όλοι και να καταλαμβάνουν το Πολυτεχνείο και ντρεπόμουν για λογαριασμό τους. Τους θεωρούσα προδότες που δεν αγαπούν την πατρίδα τους και δεν ξέρουν πώς να περάσουν την ώρα τους.

Δημοσιογράφος : Ακόμα και σήμερα έτσι τους βλέπετε;

Στρατιώτης 3 : Δεν ξέρω να σας απαντήσω. Αυτά μου έλεγαν και αυτά πίστευα. Δεν είχα διαβάσει ούτε μια εφημερίδα μέχρι εκείνο το βράδυ. Φοβόμουν ότι θα μου κάνουν πλύση εγκεφάλου, θα μου διαστρέβλωναν την αλήθεια. Κάποιοι με είπαν φασίστα . Ίσως να έγινα. Αλλά μέχρι τότε πίστευα αυτό που έκανα. Το μετά δεν είχε σημασία.

Στρατιώτης 4 : Όταν ακούσαμε να φωνάζουν τα πρώτα συνθήματα, νιώσαμε ένα ρίγος , σαν κι αυτό που νιώθεις πριν γίνει κάτι κακό. Είδαμε τα παιδιά πίσω από τα κάγκελα να διψάνε για λίγη ελευθερία και λυπόμασταν που δεν είχαμε λίγη να τους δώσουμε.

Στρατιώτης 2 : Είδαμε πόσο γρήγορα οργανώθηκαν, έκαναν ό,τι μπορούσαν. Άλλοι συγκέντρωναν φαγητό, άλλοι νερό, φάρμακα, αφίσες , πανό...όλοι βοήθησαν όπως γίνεται μέσα σε ένα σπίτι. Και για κείνα τα παιδιά το σπίτι τους ήταν αυτός ο δρόμος.

Δημοσιογράφος : Και όμως τους κτυπήσατε. Δόθηκε η διαταγή να πλησιάσουν τα τανκς και την ακολουθήσατε.

Στρατιώτης 4: Μάλιστα. Το λάθος το καταλάβαμε μετά πόσο σοβαρό ήταν. Βάψαμε τα χέρια μας με το αίμα όλων αυτών των παιδιών που τραυματίσαμε επειδή έκαναν αυτό που οι ίδιοι δειλιάσαμε να κάνουμε.

Στρατιώτης 5 : Πρώτα - πρώτα, πλυθήκαμε καλά,
να φύγουν τα αίματα,
να μην τρομάζουν όταν μας δουν.
Βγήκαμε στον κόσμο μπροστά και είπαμε...
Μα πλύναμε, πρώτα, τα αίματα.
Ήμασταν κίτρινοι, προσπαθήσαμε να συνέλθουμε.
Μα ρωτήσαμε πιο πριν τη γειτονιά.
Ρωτήσαμε τη γειτονιά αν μπορεί ν' αντέξει την είδηση.
Πλυθήκαμε, όμως, πρώτα, καλά, ξυριστήκαμε και κυρίως δεν κλάψαμε.

Βρήκαμε έναν τρόπο να το πούμε:
Μα πλύναμε πρώτα τα αίματα, ξυριστήκαμε και βγάλαμε τη στολή από πάνω μας.
Και προπαντός δεν κλάψαμε.
Που ήταν κόκκινα τα μάτια μας είπαμε: «φταίνει τα δακρυγόνα»
εξάλλου, ολωνών τα μάτια ήταν κόκκινα.
Καθαρίσαμε, όμως, πρώτα τα αίματα, ξυριστήκαμε κι αλλάξαμε κοστούμι.
Και προπαντός δεν κλάψαμε.

Στρατιώτης 1 : Ναι, έρχομαι από ΕΚΕΙ.
Τι μέρα είναι σήμερα;
Κόσμος πολύς στα κάγκελα, στο δρόμο, στην αυλή,
στα κάγκελα δεμένα χέρια, χέρια, πλακάτ, κεφάλια, όπλα, τι να σας πω;
Και βέβαια είχε αίμα.
Μήπως έχετε ένα τσιγάρο;

Στρατιώτης 2 : Μα, ναι... Ήμουνα ΕΚΕΙ.
Τι να σας πω; Δυο χιλιάδες; Τρεις χιλιάδες;
Όχι, το αίμα δεν είναι δικό μου.
Χέρια δεμένα, μάτια, μαλλιά, τα μάτια στα κάγκελα, ανάμεσα στα κάγκελα...
Μόνο να ξημερώσει, λέγαμε...

Στρατιώτης 3 : Πώς να τα πω με τη σειρά; Πέρασαν κι άλλοι από δω;
Και βέβαια είχαμε νεκρούς. Τι θα πει «πόσους»;»
Όχι, το αίμα δεν είναι δικό μου, δε θέλω επίδεσμο...

Δημοσιογράφος : Ακούγεται ακόμη η τελευταία διαταγή διαλυμένη στις λεωφόρους.
Μετά από τόσους σκόρπιους πυροβολισμούς πώς μπορέσατε λοιπόν να κοιμηθείτε;

Στρατιώτης 4 : Δεν κοιμηθήκαμε ποτέ πια όπως πριν.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΧΟΡΩΔΙΑΣ

" ΠΟΙΟΣ ΤΗ ΖΩΗ ΜΟΥ " (Στίχοι: Μάνος Ελευθερίου Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης)

Ποιος τη ζωή μου, ποιος την κυνηγά
να την ξεμοναχιάσει μες στη νύχτα;
ουρλιάζουν και σφυρίζουν φορτηγά
σαν ψάρι μ' έχουν πιάσει μες στα δίχτυα

Για κάποιον μες στον κόσμο είν' αργά
ποιος τη ζωή μου, ποιος την κυνηγά;

Ποιος τη ζωή μου, ποιος παραφυλά
στον κόσμο τα στενά ποιος σημαδεύει;
πού πήγε αυτός που ξέρει να μιλά
που ξέρει πιο πολύ και να πιστεύει;

ΣΚΗΝΗ 3^η

ΑΦΗΓΗΤΕΣ : Η ώρα είναι τρεις μετά τα μεσάνυχτα. Το τανκ που είναι μπροστά στην πύλη κινείται προς τους πολιορκημένους φοιτητές. Ένα κορίτσι στέκεται σε μια κολόνα στην πύλη και κρατά την ελληνική σημαία. Στα κάγκελα στέκονται στριμωγμένοι φοιτητές. Το τανκ κάνει μια μανούβρα.

Ο επικεφαλής δίνει εντολή στον οδηγό του τανκ: «Έλα, ρε...»

Το τανκ πέφτει πάνω στην πύλη. Τη ρίχνει. Μαζί ρίχνει και την κοπέλα με τη σημαία. Της συντρίβει τα πόδια. Συντρίβει ό,τι βρίσκεται μπροστά του. Σταματά. Η κάννη του στρέφεται προς το κτίριο. «Τώρα μπαίνουν... τους βλέπω... Ζήτη η Ελλάδα...» Αυτά είναι τα τελευταία λόγια που ακούγονται από τον πομπό του Πολυτεχνείου.

Μαζί με το τανκ ορμούν στο Πολυτεχνείο ομάδες αστυνομικών, πρακτόρων, στρατιωτών. Χτυπούν με κλομπ, με σίδερα, με ό,τι βρουν όποιον βρουν. Πυροβολούν δίχως διάκριση. Με κασμάδες γκρεμίζουν πόρτες και παράθυρα.

Δεν πρέπει να ξεφύγει κανείς.

Οι φοιτητές τραυματισμένοι προσπαθούν να το σκάσουν. Κάποιοι τα καταφέρνουν. Τους κρύβουν οι γείτονες στα σπίτια τους. Τους γλιτώνουν. Άλλοι είναι άτυχοι. Τους συλλαμβάνουν, τους μεταφέρουν στα κρατητήρια. Λένε πως συνέλαβαν 840 μα στην πραγματικότητα κλείνουν στα κρατητήρια 2.400 φοιτητές.

Η φρίκη τελειώνει. Αστυνομικοί και στρατιώτες κοιτάζουν γύρω τους. Αίματα παντού. Και συντρίμια. Σίγουροι πως έκαναν το καθήκον τους ψάλλουν εμβατήρια.

Τώρα πρέπει να καθαρίσουν τα αίματα. Το πρωί πρέπει να είναι όλα όπως πριν. Δεν πρέπει να μάθει κανείς τι έγινε.

Όμως ο λαός ξέρει. Ο λαός πάντα ξέρει. Είναι 17 Νοέμβρη του 1973 και είναι η αρχή του τέλους της χούντας.

" Ο Θρήνος των μητέρων "

Δημοσιογράφος : Αυτό το πλήθος τραγουδάει. Αυτό το πλήθος κλαίει και τραγουδάει. Αυτό το πλήθος είναι όλη η Ελλάδα. Και τα δάκρυα των δρόμων είναι για τα παιδιά που έχασαν τη ζωή τους. Εσείς ήσαστε παρούσα;

Μητέρα 1 : Ναι...Είναι αλήθεια. Ήμουν εκεί ανάμεσα στο πλήθος. Γύρευα το γιο μου. Και ξαφνικά ακούστηκε ένας τεράστιος κρότος και το τανκ ισοπέδωσε την πόρτα του Πολυτεχνείου. Σβήσαν τα φώτα, μεσολάβησε νεκρική σιωπή. Ακούστηκε πάλι ο ραδιοφωνικός σταθμός.

(αποσπάσματα από το ραδιοφωνικό σταθμό)

Μητέρα 2 : Έριξαν την πόρτα... έπεσε πάνω στα παιδιά! Χάθηκαν και πόδια και χέρια και κορμιά...χάθηκαν...

Δημοσιογράφος : Πείτε μας τι έγινε.

Μητέρα 3 : Μπερδεύονταν τα πόδια μου, έσκυβα μπροστά , παρ'ολίγο να σωριαστώ. Πέρασα την καγκελόπορτα, πατούσα αίματα και προκηρύξεις . Οι φαντάροι με γιούχαραν και χτυπούσαν τις αρβύλες τους στο χώμα, σαν να με έδιωχναν...Κι εγώ προχωρούσα σκυφτή, σκόνταφτα στα βήματά μου...

Μητέρα 4 : Εγώ θα σας πω... Με άρπαξαν από τα μαλλιά δυο ασφαλίτες. Πήγα να τους ξεφύγω, ένας φαντάρος με έπιασε από το μπράτσο, είδα τα δάκρυα στα μάτια του. Κάτι μου ψυθίρισε , αλλά δεν πρόλαβε. Οι μπάτσοι τον έκαναν πέρα , προσπάθησα να αντισταθώ και ζαλίστηκα. Τους άφησα να με σύρουν και με κλωτσούσαν στην κοιλιά. Εγώ έψαχνα μόνο το παιδί μου.

Μητέρα 5 : Τρεις νύχτες καίγανε οι φωτιές
την τελευταία ακούστηκαν καμπάνες
Κάπου αλλού θα παίζεται η ζωή μας σκέφτηκα
και τότε τον είδα
λαμπαδιασμένο απ' τις ζητωκραυγές
να τρέχει προς το θάνατο
Αλέξανδρε του
φώναξα
Αλέξανδρε
κι ύστερα πιο σπαραχτικά Αλέξανδρεε,
πάλι και πάλι
Καθώς έσκυψα να τον σηκώσω από την άσφαλτο
δε βρήκα παρά στάχτη
Σ' όλους τους δρόμους
οι στρατιώτες πυροβολούσαν το φόβο τους.

Δημοσιογράφος : Οι ταραχές συνεχίζονται εδώ και μέρες και να που η στρατιωτική κυβέρνηση κατόρθωσε να καταπνίξει στο αίμα αυτήν την εξέγερση . Πιστεύετε ότι μιλάμε για την αρχή του τέλους;

Μητέρα 2 : Δεν ξέρω τίποτα πια, δεν μπορώ να νιώσω, να σκεφτώ... Με τσούζει όλο μου το πρόσωπο . Κρατούσα την κόρη μου στα χέρια μου , νεκρή. Νιώθω και η ίδια νεκρή, άδεια. Εύχομαι να είχαν ποδοπατήσει εμένα, όχι το παιδί μου...

Μητέρα 3: Τα παιδιά τους ξέρετε (αναφέρεται στα παιδιά των γυναικών 1 και 2) ήθελαν να παντρευτούν, να ντυθούν στα λευκά, όχι στα μαύρα... Τώρα μονάχα θρήνος και κλάματα...

Μητέρα 4 : Να ξέρετε κάτι. Εγώ θα το περιμένω . Το παιδί μου εννοώ, θα το περιμένω, μπορεί να μην έρθει σήμερα, ίσως ούτε και αύριο , ούτε που ξέρω πότε μπορεί να επιστρέψει. Αλλά κάποια μέρα θα επιστρέψει, εέτσι δεν είναι ; Δε γίνεται να μην επιστρέψει...Όταν θα γυρίσω σπίτι, θα σταθώ πίσω από την πόρτα, θα πάρω μια καρέκλα να καθήσω και θα περιμένω. Έχω και άλλο ένα παιδί ξέρετε, μικρότερο, ήθελε κι αυτό να έρθει εδώ , ευτυχώς δεν το άφησα. Τώρα πώς θα του εξηγήσω...

Μητέρα 1 : Εγώ δεν έχω τίποτα να του εξηγήσω.

Αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος
δεν θα πάψεις ούτε στιγμή ν' αγωνίζεσαι
για την ειρήνη και για το δίκιο.
Θα βγεις στους δρόμους, θα φωνάζεις
τα χείλη σου θα ματώσουν απ' τις φωνές.
Το πρόσωπό σου θα ματώσει από τις σφαίρες
μα δε θα κάνεις ούτε βήμα πίσω.

Δημοσιογράφος : Κάθε χειρονομία σου θα 'ναι
για να γκρεμίζει την αδικία.
Δεν πρέπει ούτε στιγμή να υποχωρήσεις,
ούτε στιγμή να ξεχαστείς.
Είναι σκληρές οι μέρες που ζούμε.
Μια στιγμή αν ξεχαστείς,
αύριο οι άνθρωποι θα χάνονται
στη δίνη του πολέμου...

ΣΚΗΝΗ 4^η " Ο Εφιάλτης μετά "

Φοιτητής 1 (περιγράφει τον εφιάλτη του) : Ξύπνησα από έναν εφιάλτη. Δεν ήταν ο πρώτος. Πολλές φορές είχα τον ίδιο. Δεν μπορώ να πω ότι κοιμάμαι καλά πια. Αλλά τι να κάνω...να το ρίξω στα υπνωτικά και τα χάπια; Δεν έχει νόημα, πάλι επιστρέφει.

Φοιτητής 2 : Δεν ήταν απλός εφιάλτης, ήταν παραπάνω από αληθινό αυτό που είδα και χθες και προχθές και την προηγούμενη νύχτα... Σαν ένα φίδι τεραστίων διαστάσεων που αν τολμούσα να ανοίξω τα μάτια μου θα με καταβρόχθιζε.

Φοιτητής 3 : Αυτό το φίδι το ονομάσαμε δικτατορία. Και η Δικτατορία δαγκώνει λυσσασμένη όσο κανένα άλλο φίδι. Από τη μία τα ανατριχιαστικά γεγονότα της εποχής και από την άλλη οι επιπτώσεις τους στο χαρακτήρα μας - στο δικό μου κυρίως- η φοβία, οι νευρώσεις, η ηττοπάθεια. Με ποιον να τα μοιραστώ όλα αυτά;

(Σβήνουν τα φώτα . Ένα παιδί φωτίζεται , πλησιάζει το κέντρο της σκηνής . Μπροστά του στέκονται 4-5 παιδιά με σκυμμένα κεφάλια. Το παιδί κρατάει στα χέρια του σκοινιά που καταλήγουν στα χέρια και πόδια των παιδιών . Ξεκινάει να τους κινεί όπως θα κινούσε μαριονέτες. Ακούγεται μουσική)

Φοιτητής 1 : Μην μου δίνετε άλλη προσοχή. Είμαι νεκρός. Είμαι ήδη νεκρός. Και επισκέπτης στην κηδεία που μου επιφύλαξαν. Από κάπου ψηλά είδα κι εγώ τα πάντα.

Φοιτητής 2 : Από ψηλά όλες οι νεκρώσιμες ακολουθίες μοιάζουν ίδιες. Και το τι προσέχει κανείς από εκεί ψηλά είναι αυτό που μας ενώνει.

Φοιτητής 3: Εγώ πρόσεξα το γρασίδι, πρόσεξα τους λόφους, πρόσεξα τις λεωφόρους. Πρόσεξα το χωματόδρομο, πρόσεξα τις σειρές των σταθμευμένων αυτοκινήτων. Πρόσεξα τους εισπράκτορες των εισιτηρίων , πρόσεξα το χρήμα που αλλάζει χέρια και τις επιταγές και τις πιστωτικές κάρτες.

Φοιτητής 4: Πρόσεξα τα λεωφορεία , πρόσεξα τους πενθούντες, πρόσεξα τα παιδιά τους με τα μαύρα φορέματα. Πρόσεξα τα σπίτια που τα 'χουν ως καταφύγια, πρόσεξα σημαίες γαλάζιες με λευκό, πρόσεξα τους αφοσιωμένους οπαδούς, άντρες στα χακί, πρόσεξα τα πλήθη, πρόσεξα ουρανούς με ομίχλη , πρόσεξα τα πάντα - διαπεραστικά χαμόγελα και άδεια μάτια- πρόσεξα την τελετή που μου επιφύλαξαν, πρόσεξα μια παρέλαση ανδρών και

γυναικών με επίσημη αμφίεση, τύμπανα που βαρούσαν, τρομπέτες, πρόσεξα μια ομπρέλα, πρόσεξα κοσμήματα στους λαιμούς τους.

Φοιτητής 5 : Πρόσεξα τις λέξεις, πρόσεξα την καμπάνα της εκκλησίας και το κούφιο εσωτερικό της. Πρόσεξα τα πτώματα μας κάτω από τις καμπάνες, ανθρώπους να ψέλνουν, πρόσεξα το ήσυχο πλήθος, καπνό από τα αναμμένα λιβάνια, πρόσεξα ένα ηλιοβασίλεμα, πρόσεξα ότι ήμουν νεκρός, πρόσεξα φοιτητές να κάθονται οκλαδόν θλιμμένοι μπροστά από τα βιβλία τους να τραγουδούν συνθήματα, πρόσεξα φλόγες να υψώνονται από σημαίες και σύρματα και ομπρέλες, πρόσεξα τον ουρανό, πρόσεξα τον ήλιο, ένα ουράνιο τόξο γύρω από τον ήλιο, ελαφρά σύννεφα ομίχλης να περνούν από μπροστά του, πρόσεξα τη δική μου καρδιά να κτυπά, την ανάσα μου να ξεγλιστρά απ'τα ρουθούνια μου, τα πόδια μου να περπατούν, τα μάτια μου να βλέπουν.

Φοιτητής 6 : Πρόσεξα το μονοπάτι , πρόσεξα το πλήθος να κινείται και να στριμώχνεται, πρόσεξα φαγητό να μοιράζονται και δάκρυα στα μάτια τους πρόσεξα ότι ο καθηγητής μου ήταν απών, πρόσεξα τους φίλους μου, πρόσεξα ένα νεαρό αγόρι να μου κρατάει το χέρι και να κλαίει , πρόσεξα ένα σκοτεινό δωμάτιο, πρόσεξα χώμα που έσκαβαν για μένα , πρόσεξα ένα όνειρο και ξέχασα που βρισκόμουν , πρόσεξα πορτοκαλιές και λεμονιές, πρόσεξα τις λεωφόρους , πρόσεξα τις ασκήσεις που δεν πρόλαβα να λύσω, πρόσεξα τη θάλασσα δίπλα μου που άλλοι την είπαν ουρανό, πρόσεξα τη μουσική - ήθελα να χορέψω.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΧΟΡΩΔΙΑΣ

" ΕΝΑ ΤΟ ΧΕΛΙΔΟΝΙ " (Στίχοι: Οδυσσέας Ελύτης Μουσική: Μίκης Θεοδωράκης)

Ενα το χελιδόνη κι η άνοιξη ακριβή
για να γυρίσει ο ήλιος θέλει δουλειά πολλή
Θέλει νεκροί χιλιάδες να 'ναι στους τροχούς
Θέλει κι οι ζωντανοί να δίνουν το αίμα τους.

Θε μου Πρωτομάστορα μ' έχτισες μέσα στα βουνά
Θε μου Πρωτομάστορα μ' έκλεισες μες στη θάλασσα!

Πάρθηκεν από μάγους το σώμα του Μαγιού
Το 'χουνε θάψει σ' ένα μνήμα του πέλαγου
σ' ένα βαθύ πηγάδι το 'χουνε κλειστό
μύρισε το σκοτάδι κι όλη η άβυσσος

Θε μου Πρωτομάστορα μέσα στις πασχαλιές και Συ
Θε μου Πρωτομάστορα μύρισες την Ανάσταση

ΣΚΗΝΗ 5^η

ΑΦΗΓΗΤΕΣ : Έτσι ο αγώνας του Πολυτεχνείου πέρασε από στόμα σε στόμα, γράφτηκε στα βιβλία της Ιστορίας, έγινε παραμύθι. Ένα παραμύθι ελευθερίας και αξιοπρέπειας. Ένα παραμύθι με δράκο που τρομάζει τα παιδιά. Μόνο που αυτό το παραμύθι λέει πως το δράκο πρέπει να τον νικήσεις εσύ. Δεν υπάρχει ο καλός ιππότης. Δεν υπάρχει καλή νεράιδα.

Γι' αυτό λοιπόν κάθε χρόνο αυτή τη μέρα, στα σχολεία της πατρίδας μας, στις μικρές γιορτές μας, τιμάμε τα παιδιά αυτά που πάλεψαν τότε. Γιατί δε θέλουμε να ξεχαστεί το παραμύθι του Πολυτεχνείου.

Δε θέλουμε να ξεχάσουμε! Δε θέλουμε να χαθεί στη λήθη η θυσία των παιδιών εκείνης της νύχτας, της 17^{ης} Νοέμβρη του 1973!

Θέλουμε αυτή τη Θυσία να τη φυλάξουμε , να την παραδώσουμε στους επόμενους. Για να ξέρουμε όλοι... Θέλουμε να θυμόμαστε!

"ΞΑΝΑ ΣΤΟ ΣΗΜΕΡΑ"

ΟΔΗΓΟΣ 1 : Λες να γίνουνε τίποτα επεισόδια;

ΟΔΗΓΟΣ 2 : Δε φαντάζομαι. Δε βλέπεις γύρω σου; Γιατί να επιτεθούν; Άλλωστε, δε γίνεται τίποτα σπουδαίο. Μια απλή συγκεντρωσούλα. Φοβάσαι;

ΟΔΗΓΟΣ 1 : Ναι. Φοβάμαι τη βία.

ΟΔΗΓΟΣ 4 : Αυτοί κάνουνε τη δουλειά τους...

(ακούγεται από μακριά «Απόψε, Πεθαίνει, ο φα-σι-σμός»)

ΟΔΗΓΟΣ 2 : Τι λένε , είναι με τα καλά τους; Ποιος φασισμός, στο 2010 ζούμε.

ΟΔΗΓΟΣ 5 : Λένε ότι λέγαμε κι εμείς στην ηλικία τους, τα ξέχασες; Πέρασαν χρόνια αλλά ακόμα τα θυμάμαι τα λόγια μας και τη ψυχή μου που έκαιγε όταν ήθελα να τα φωνάξω. Και τώρα σωπάσαμε. Πού πήγαν οι αγώνες μας, μου λες; Ποτέ δεν περίμενα ότι η νιότη μας θα πήγαινε τόσο χαμένη.

ΟΔΗΓΟΣ 2 : Πόση δίψα για φωνές! Θεέ μου, πόσο την είχα συνηθίσει τέτοια δίψα, και δεν τό ξερα. Πώς τόσο γρήγορα απ' το Ψωμί, την Παιδεία, πώς τόσο γρήγορα απ' την Ελευθερία φτάσαμε ως εδώ; Μήπως ξέρω κι εγώ... η ζωή μας πήγε. Σάμπως ήθελα να κάνω περιουσίες νομίζεις και σπίτια; Τα έφερε η ζωή.

ΟΔΗΓΟΣ 3 : Δεν τα έφερε η ζωή, εμείς τα φέραμε, ξεχάσαμε όσα μας ένωσαν , όσα μας ελευθέρωσαν και γίναμε δούλοι κι εμείς στο χρήμα. Κι εσύ με μέσο δεν έπιασες δουλειά; Κι ας αγωνίστηκες στο Πολυτεχνείο. Κι εγώ λάδωσα και άνοιξα επιχείρηση. Αυτός εκεί μπλέχτηκε με ναρκωτικά , ξόφλησε νωρίς. Ο άλλος έμπλεξε με την πολιτική κι ας κόντεψε να πεθάνει τότε, κι ας έλεγε πως τη σιχαινόταν έχτισε πολυκατοικίες από τους μισθούς της Βουλής. Κάποιες φορές κάνω να το βάλω στα πόδια. Κάποιος μέσα μου με γραπώνει απ' το λαιμό. «Εδώ θα κάτσεις. Πρώτα θ' αποφασίσεις για το φόβο σου, κι έπειτα θα φύγεις >> μου λέει. Και ξέρεις ποιος νομίζω πώς είναι αυτός; Το νέο παιδί που ήμουν κάποτε.

ΟΔΗΓΟΣ 4 : Βλέπεις τις κοπέλες, τ' αγόρια που σταματάνε τ' αυτοκίνητα και γράφουνε πάνω τους συνθήματα, τα έχεις δει όλ' αυτά κι άλλη φορά. Πώς να το βάλεις λοιπόν στα πόδια;

ΟΔΗΓΟΣ 1 : Είναι καιρός να δούμε το μέλλον. Η ιστορία δυστυχώς δεν έχει μνήμη, δεν έχει ηθική. Ζούμε σ' εποχές συλλογικής μοίρας. Τα μέσα επικοινωνίας... μας παραμυθιάζουν και βυθιζόμαστε στο σκοτάδι κι ας είμαστε ενήλικες πια. Και ξέρετε γιατί; Γιατί ο εχθρός είν' εσωτερικός, υπήρχε μέσα μας από πάντα. Εμείς φταίμε για την κοινωνία μας. Και δεν παύω να φοβάμαι. Η οργή του λαού είναι σαν το νερό. Το σταματάς από δω, το φράζεις από κει, το κάνεις τέλμα, μα κείνο βρίσκει μυστικές οπές, τρυπώνει κι ανοίγει υπόγεια χάσματα και κυλάει. Αναιρεί το βούρκο. «Αισιόδοξη σκέψη» λέω μέσα μου.

ΟΔΗΓΟΣ 3: Εγώ αυτό που φοβάμαι είναι άλλο. Φοβάμαι τους ανθρώπους που εφτά χρόνια τότε έκαναν πως δεν είχαν πάρει χαμπάρι και ένα ωραίο πρωί βγήκαν στις πλατείες με σημαιάκια κραυγάζοντας «Δώστε τη χούντα στο λαό». Φοβάμαι τους ανθρώπους που με καταλερωμένη τη φωλιά πασχίζουν τώρα να βρουν λεκέδες στη δική σου. Φοβάμαι τους ανθρώπους που σου 'κλειναν την πόρτα και τώρα τους βλέπεις στο Πολυτεχνείο να καταθέτουν γαρίφαλα και να δακρύζουν. Φοβάμαι, φοβάμαι πολλούς ανθρώπους. Όσο πάει φοβάμαι ακόμα περισσότερο.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΧΟΡΩΔΙΑΣ :

" ΓΥΡΙΖΩ ΤΙΣ ΠΛΑΤΕΣ ΜΟΥ ΣΤΟ ΜΕΛΛΟΝ "

(Στίχοι: Διονύσης Τσακνής Μουσική: Διονύσης Τσακνής)

Γυρίζω τις πλάτες μου στο μέλλον
στο μέλλον που φτιάχνετε όπως θέλετε
αφού η ιστορία σας ανήκει
σαρώστε το λοιπόν αν επιμένετε

Στ' αυτιά μου δεν χωράνε υποσχέσεις
το έργο το 'χω δει μη με τρελαίνετε
το πλοίο των ονείρων μου με πάει
σε κόσμους που εσείς δεν τους αντέχετε

Μένω μονάχος στο παρόν μου
να σώσω οτιδήποτε - αν σώζεται -
κι ας έχω τις συνέπειες του νόμου
συνένοχο στο φόνο δε θα μ' έχετε

ΟΔΗΓΟΣ 5 : Ίσως να είναι για καλό. Ίσως αυτός ο φόβος να σε κρατάει και ζωντανό. Μπορεί να χρειαστεί να βγούμε πάλι στους δρόμους να πολεμήσουμε πάλι για κάποια χούντα. Αρκεί να παραμείνουμε άνθρωποι. Αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος μπορεί να χρειαστεί και να πεθάνεις για να ζήσουν οι άλλοι. Θα πρέπει να μπορείς να θυσιάζεσαι ένα οποιοδήποτε πρωινό. Αν θέλεις να λέγεσαι άνθρωπος θα πρέπει να μπορείς να στέκεσαι μπρος στα όπλα .

ΟΔΗΓΟΣ 3 : Σωπάστε, σαν να ανοίγουν οι δρόμοι. Σταμάτησε η πορεία; Καιρός ήταν , να πάμε σπίτι μας καμιά ώρα...

ΟΔΗΓΟΣ 4 : Όχι, να μη σωπάσουμε, μη μας σταματάς. Ονειρευόμαστε. Ζούμε σκυμμένοι αιώνες αδικίας, αιώνες μοναξιάς. Τώρα μη. Μη μας σταματάς. Τώρα κι εδώ για πάντα και παντού. Ονειρευόμαστε ελευθερία. Μέσα απ' του καθένα την πανέμορφη ιδιαιτερότητα ν' αποκαταστήσουμε του Σύμπαντος την Αρμονία. Ονειρευόμαστε γιατί αγαπάμε. Μεγάλα όνειρα στον ουρανό. Ονειρευόμαστε γιατί ΞΕΡΟΥΜΕ και ΜΠΟΡΟΥΜΕ. Βία γεννάει η Βία. Να κάνουμε ποίημα τη Ζωή. Και τη Ζωή πράξη. Είναι ένα όνειρο που μπορώ μπορώ μπορώ Όσες φορές χρειαστεί κι απ' την αρχή.

ΣΚΗΝΗ ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Στο εσωτερικό του ίδιου σπιτιού με τον πρόλογο, επαναλαμβάνεται το ίδιο γεγονός.

Πατέρας : Πότε θα σταματήσεις επιτέλους να σερβίρεις για τρεις; Πέρασαν τόσα χρόνια.

Μητέρα : Σώπα , δε θέλεις να σε ακούσει... Άσε με να κάνω αυτό που ξέρω όσα χρόνια κι αν περάσουν. Το παιδί είναι πάντα μαζί μας και μας βλέπει.

(Το ζευγάρι ξεκινά να τρώει ενώ το παιδί στέκεται βουβό και τους κοιτάζει. Στη συνέχεια σηκώνεται από το τραπέζι και προχωρά προς την έξοδο. Η μητέρα το βλέπει και της πέφτει κάτω το πιάτο-πιρούνι. Η αναμμένη συσκευή της τηλεόρασης σβήνει.)

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΧΟΡΩΔΙΑΣ : "ΦΤΙΑΞΕ ΚΑΡΔΙΑ ΜΟΥ ΤΟ ΔΙΚΟ ΣΟΥ ΠΑΡΑΜΥΘΙ"

(Στίχοι: Μαριανίνα Κριεζή Μουσική: Διονύσης Τσακνής)

Φτιάχνουν απόψε με κουρέλια και σανίδια
έναν συνοικισμό αυτόνομο
Αυτοί που ψάχνουν για διαμάντια στα σκουπίδια
και στον υπόνομο
Κι εσυ που ψάχνεις το κουκί και το ρεβίθι
στο τέλμα αυτό που βυθιζόμαστε
Φτιάξε μαζί τους το δικό σου παραμύθι
γιατί χανόμαστε

Μες το δικό σου παραμύθι ξαναβρές το
το ξεχασμένο μονοπάτι σου
Και ξαναχάσ' το, ξαναβρές το, ξαναπές το
το τραγουδάκι σου

Ξελεύθερώνω την ωραία πεταλούδα
από τη σφραγισμένη γυάλα της
Να σου δανείσει τα φτερά της τα βελούδα
και τα μεγάλα της
Κι αντί να ψάχνεις τριαντάφυλλα στα στήθη
αυτών που χάμω τα πετάξανε
Φτιάξε καρδιά μου
το δικό σου παραμύθι
αλλιώς τη βάψαμε

Μες το δικό μας παραμύθι ξαναβρές το
το ξεχασμένο μονοπάτι σου
Και ξαναχάσ' το, ξαναβρές το, ξαναπές το
το τραγουδάκι σου

Κι αντί να ψάχνω το κουκί και το ρεβύθι
στο τέλμα αυτό που βυθιζόμαστε
Φτιάχνω μαζί σας το δικό μας παραμύθι
γιατί χανόμαστε

ΤΕΛΟΣ

ΚΑΤΕΡΙΝΑ ΓΩΓΟΥ - " ΘΑ'ΡΘΕΙ ΚΑΙΡΟΣ "

Θαρθεί καιρός που θα αλλάξουν τα πράγματα.
Να το θυμάσαι Μαρία.
Θυμάσαι Μαρία στα διαλείμματα εκείνο το παιχνίδι
που τρέχαμε κρατώντας τη σκυτάλη
-μη βλέπεις εμένα- μην κλαις. Εσύ εισ' η ελπίδα.
'ακου θάρθει καιρός
που τα παιδιά θα διαλέγουν γονιούς
δε θα βγαίνουν στην τύχη
Δε θα υπάρχουνε πόρτες κλειστές
με γερμένους απέξω
Και τη δουλειά
θα τη διαλέγουμε
δε θάμαστε άλογα να μας κοιτάνε στα δόντια.
Οι άνθρωποι -σκέψου!- θα μιλάνε με χρώματα
κι άλλοι με νότες.
Να φυλάξεις μονάχα
σε μια μεγάλη φιάλη με νερό
λέξεις και έννοιες σαν και αυτές
απροσάρμοστοι-καταπίεση-μοναξιά-τιμή-κέρδος-εξευτελισμός
για το μάθημα της ιστορίας.
Είναι Μαρία -δε θέλω να λέω ψέματα- δύσκολοι καιροί.
Και θαρθούνε κι άλλοι.
Δεν ξέρω -μην περιμένεις και από μένα πολλά-
τόσα έζησα, τόσα έμαθα, τόσα λέω
κι απ' όσα διάβασα ένα κρατάω μόνο:
"Σημασία έχει να παραμένεις άνθρωπος".
Θα την αλλάξουμε τη ζωή!
Παρ' όλα αυτά Μαρία.